

N:o 140.

Herr C. A. Larsson: Om grundröntornas kapitalisering samt om sättet för densamma verkställande.

Efter det frågan, angående grundröntornes aflösning från skattejorden och hemmanens och lägenhetens bringande till lika natur, under en mängd af riksdagar varit föremål för lagstiftande maktens pröfning; så hemställde Rikets Ständer i underdånig skrifvelse den 7 Oktober 1863: "att Kongl. Maj:t täcktes i nåder förordna en komité af sakkunnige personer att taga frågan i öfvervägande och till Rikets Ständer låta öfverlemnas en så beskaffad undersökning jemte förslag till de beslut, som deraf kunde föränledas."

Den 30 December 1864 förordnade Kongl. Maj:t en sådan komité och den 18 Juni 1866 afgaf komitén sitt underdåniga utlåtande, hvilket sedermera blifvit till Riksdagen öfverlemnadt. Uti det nådiga trontalet, vid denna riksdags öppnande, öfverlämnade Kongl. Maj:t hurusom Kongl. Maj:t är "sinnad att afgifva förslag om grundröntornas förvandling i penningar efter en billig beräkningsgrund." Härpå vill det synas som skulle frågan, angående grundröntornas aflösning, skjutas undan till en aflägsen framtid och landets dyrbara jordeboks- och uppbördsväsen fortfarande kvarstå med alla sina kostnader och olägenheter utan den ringaste fromma för andra än den mångtaliga embets- och tjenstemannaklass, som eljest kunde på ett nyttigare sätt användas. Visserligen må man icke förbise, att någon förenkling skulle vinnas genom den af Kongl. Maj:t utlofvade åtgärden; men hvarföre icke lika gerna taga steget fullt ut?

Det ligger numera ingen så väsendtlig skilnad mellan en skattebonde och en frälseegare, att man, för traditionens skull, kan vara angelägen om bibehållandet af dessa olikheter. — Det fordom begagnade argumentet: att Kronan skulle vara säkrare om de ordinarie inkomsterna än om den af Riksdagen beroende bevillningen, har längesedan förlorat sin betydelse, sedan Statens inkomster och utgifter uppnått en sådan höjd, att den så kal-

lade ordinarie räntan försvinner till en bråkdel af det stora hela. I en tid, då ropet på sparsamhet med Statens medel från alla landsändar förspörjes, kan det icke vara med klok hushållning förenligt att bibehålla ett krangligt och inveckladt uppbördsväsen *blott* för att skaffa bröd och anställning af en massa dyra embets- och tjenstemän, dem Staten kunde använda på ett mera viinstgivande sätt, i fall deras kunskaper och arbetskrafter tillgodogjordes vid de produktiva institutioner, som under en nyare tid blifvit inom vårt land införda.

Den af Kongl. Maj:t tillförordnade komitéén har uti dess betänkande föreslagit:

att egare af vissa skattlagde hemman och lägenheter skulle vara berättigad aflösa så stort belopp af räntan, som öfverstiger *en half* procent af hemmanets eller lägenhetens, för år 1862 åsatta, taxeringsvärde; och att denna aflösning måtte få ske, antingen på en gång med $6\frac{2}{3}$ gånger värdet af den ränteandel, som skulle få aflösas, eller ock genom inbetalning af räntans dubbla belopp under tolf år.

Hufvudsakligen den omständigheten, att hemman skulle fortfarande belastas med *en del* af sina räntor, göra dessa förslag oantagliga; ty härigenom skulle nästan hela vårt jordeboks- och kameralväsende fortfarande blifva behöfligt och icke någon större fördel tillskyndas det allmänna, på sätt ske kunde i fall hela räntan blefve aflöst.

Af de reservationer, som åtfölja det underdåniga betänkandet, vill det synas som skulle frågan vara af särdeles invecklad beskaffenhet; men så borde den icke anses. För mången vill det synas som vore Staten att betrakta lika med en vanlig fordringsägare, som på ena sidan hade några millioner riksdaler utlånade, derpå han uppbure den årliga räntan, och på den andra sidan hade deremot svarande skulder, hvarpå årlig ränta och amortering erlades. Hvad vore då naturligare än att Staten upptoge sin fordran och dermed afbetalade på sin skuld så långt beloppet räckte; man skulle ju alltid derigenom bespara Staten alla de besvär, som dessa dubbla ränteliquider arligen orsakade. De skattskyldige anse sig deremot såsom Statens borgenärer, till det belopp hvilket motsvaras af den årliga räntan. Ingen kan väl anse det obilligt, om dessa Statens borgenärer önska att få afbördas sig jemväl *denna* sin skuld?

Men, säger man: det är ju en fördel för jordbrukaren att hafva denna ouppsägbara skuld kvarstående hos Staten, man skulle eljest hafva nödgats utbetala en deremot svarande högre köpeskilling till den fångesman, som sålde jorden?

Detta tyckes, vid första påseende, vara ett slående argument; men låtom oss tillse, huru härmed i sjelfva verket hänger tillsamman. En person, den jag här vill kalla A., köper ett skattehemman af en annan person, som må heta B. Ifrågavarande skattehemman är besväradt af en grundränta, som i genomskäring belöper sig till 120 riksdaler årligen. Köparen blir sålunda Statens gäldenär för 2,000 riksdalers kapitalbelopp efter 6 procent. Samma skattehemman är dessutom besväradt med ett lån hos en hypoteksförening till enahanda lånesumma 2,000 riksdaler mot inteckning i hemmanet. Det åligger köparen sålunda att årligen betala: till Staten 120 riksdaler grundränta och till hypoteksföreningen jemväl 120 riksdaler intresse och amortering. Till den ene af dessa sina borgenärer, *Staten*, får han hålla på till evig tid utan utsigt att blifva honom qvitt. Till den andra borgenären, hypoteksföreningen, behöfver han icke fortfara längre än högst fyratio år, förr än han har sin egendom ograverad. Jag frågar nu: hvad låg det egentligen för fördel uti öfvertagandet af den ouppsägbara skulden till Svenska Kronan? Jo, den fullkomligaste vissheten att aldrig blifva henne qvitt, hur länge man än fullgjorde sin årliga betalningsskyldighet. Granskar man nu saken något närmare, så finner man dessutom, att det är Staten som, genom denna sin vägran, att mottaga likvid för sin fordran, beröfvar jordegaren möjligheten att tillgodogöra sig de fördelar, som eljest hos hypoteksföreningen stode honom till buds. Detta låter något underligt, men är dock i verkligheten rena sanningen, som jag med ett exempel skall bevisa. Tvänne personer ega hvar sitt hemman af alldeles lika godhet i allt öfrigt, men det ena är *skatte* och det andra *frälse*. Begge äro i behof att söka sig ett hypotekslån. De kalla till sig på samma gång de af hypoteksföreningen utsedde värderingsmän. Egokartan visar att deras egor äro af fullt jemngod beskaffenhet och jorden värderas alldeles lika högt vid båda hemmanen; men när man kommer till beräkningen af de onera och besvär som vidlåda de eljest lika hemmanen: så befinnes att skattehemmanet häftar i skuld till Kronan för en årlig grundränta som bestiger sig till 120 riksdaler. Följden häraf blifver att kapitalvärdet för skattehemmanet minskas med 2,000 riksdaler, under det frälsehemmanet får behålla sitt rätta värde. Då nu begge dessa hemmansegare i fyratio år fortfarande inbetalt en *lika* stor summa årligen, så inträffar det nedslående faktum, att den ene är skuldfri; men skattebonden han har halfva sin skuld oförminskad kvarstående. Häraf visar det sig tydligt och klart, huru ofördelaktigt det i sjelfva verket är, att vara Kongl. Maj:ts och Kronans borgenär.

Idkarne af landets erkända modernäring kunna väl icke rimligen sägas sträcka sina pretentioner för långt mot Svenska statsverket, om de fordra, att statsverket ville bispringa dem åtminstone så mycket, som att lemna

dem rättigheten att på öret betala allt hvad de äro detta statsverk skyldige? Den simplaste procentare vägrar icke att gifva sina offer en så billig faveur!

Nu kan man icke längre påstå att ju icke denna fråga är tillräckligt utredd. Den digra lunta, som utgör kommitterades mödosamma arbete, visar, att denna fråga blifvit på det mest grundliga sätt skärskådad från alla möjliga sidor, hvadan någon vidare utredning numera icke lärer kunna sättas i fråga. Återstår sålunda att tillse, huru målet skulle kunna på det mest praktiska sätt vinnas. Jag har härvid föreställt mig, att den enklaste och minst kostsamma procedur skulle vara följande: Staten träder i underhandling med Allmänna Hypotheks-banken och emellan dessa auktoriteter träffas den öfverenskommelse; att Allmänna Hypotheks-banken utfärdar sina, med fem procents ränta och en procents annuitet löpande, obligationer på ett belopp som motsvarar grundräntornas hela kapitalbelopp; att Staten får på en gång mottaga alla dessa Hypotheks-bankens obligationer och deraf uppbära sex procent årligen; att Staten, med laga verkan, öfverlåter sin egande förmånsrätt till alla de grundräntor och den tionde, som utgå från skattehemman och lägenheter inom hela riket: att Kronans uppbördsmän i de serskildta landsorterna fortfarande debitera och uppbära dessa räntor samt redovisa desamma genom Konungens Befallningshafvande till Allmänna Hypotheks-banken eller ock, i fall det skulle anses ändamålsenligare, kunde liqviderna ske genom de olika hypotheksföreningarne inom orter, der sådana redan funnes eller kunde bildas, hvilket borde få bero på öfverenskommelser mellan föreningarne och Allmänna Hypotheks-banken.

Då Allmänna Hypotheks-banken är en institution, stiftad för jordbrukets bästa och garanterad af Staten sjelf, så anser jag det vore denna institution värdigt att med alla de medel, som stå den till buds, medverka till detta stora mål, deraf allas rätt vore tillgodosedd, utan att några särdeles olägenheter kunde befaras. Det har gjorts en annan invändning mot aflösningssprincipen, som är alltför vigtig för att icke jemväl på förhand bemötas, den nemligen: att Staten är en dålig hushållare, som icke bör få alltför stora kapitaler att disponera ty, så befarar man, dessa kastas i det stora statsutgiftssvalgets allt förtärande afgrund!

Häruti ligger en sanning, som har historien till vittnesbörd för sig; men, man måste besinna, att tiderna, i detta som i så mycket annat, hafva, på några få år, undergått en väsendtlig förändring. Den nya representationen är en borgen för, att de gamla bifallande stånden, med sitt lotteri uti det förstärkta Stats-Utskottet, numera icke längre göra det möjligt att genomdrifva beslut, stående i strid med landets och det allmännas sannskyldiga bästa. Skulle man nu befara, att dessa kapitaler blefve använda, så kan man vara viss på, att detta användande skedde till sådana produktiva ändamål,

som än mera höjde Statens välstånd och befrämjade näringarnes och industriens utveckling, till fromma så väl för den enskilde som det allmänna. Ville man till exempel använda dessa medel till afbetalning på Statens skulder eller till fullbordande af det jernvägsnät, som utgör den mäktigaste häfstången till landets förkofran; så kunde man svårligen säga att pennin-
garne vore illa använda. Tvärtom skulle man härigenom kunna förebygga all vidare utländsk skuldsättning och icke dess mindre ega grundade förhoppningar att förmå bispringa de orter, som ännu kämpa med brist på lättade kommunikationsanstalter. Alltså, invändningen om medlens mindre ändamålsenliga användande eger numera icke sin befogenhet. Med stöd af hvad jag sålunda anfört, och under åberopande af hvad som innefattas uti, ej mindre kommitterades underdåniga betänkande angående grundskatternas inlösen, än ock Kammar-kollegii och Statskontorets underdåniga utlåtande deröfver af den 12 Oktober 1867, vågar jag vördsamt föreslå:

att Riksdagen ville besluta, för sin del, att det må vara egaren till Svenska skattejorden tillåtet att lösa sin jord fri från all slags grundränta och kronotionde genom inbetalning, till Kongl. Maj:t och Kronan, af ett belopp svarande mot den summa, hvarå räntan utgör sex procent eller sexton och två tredjedels gånger hela den uträknade räntan;

att Riksdagen ville, för sin del, besluta, att uträkningen af räntan och kronotionden bör verkställas efter samma beräkningspris, som antogs då räntorna sednast förenklades, och som föreskrifves i Kongl. Förordningen den 11 Maj 1855;

att Riksdagen ville, för sin del, besluta, det Kongl. Maj:t skulle ega att med Allmänna Hypotheks-banken i Riket uppgöra aftal om öfverlåtelse på Allmänna Hypotheks-banken af alla de grundräntor och tiondemedel, hvilka icke inom föreskrifven tid af egarne sjelfve till Statsverket liquiderades, emot erhållande af det belopp i räntebärande obligationer, som svarade mot alla på nämnda bank öfverlåtna grundräntorna och tiondemedlen;

att Riksdagen ville besluta för sin del, det skola alla för grundräntorna och tionden inflytande medel, vare sig i kontanta penningar, eller Allmänna Hypotheks-bankens obligationer, levereras till Riksgälds-kontoret för att genom Kontorets försorg göras fruktbarande i den

ordning Riksdagen närmare föreskrifver uti det för Kontoret utfärdade Reglemente.

Om remiss till Höglofl. Stats-Utskottet af denna min motion, för att behandlas i sammanhang med den förväntade Kongl. Propositionen angående grundräntornas förvandling till penningar; anhålles vördsammast.

Stockholm den 27 Januari 1869.

C. A. Larsson

Riksdagsman från Östergötland.

~~~~~

N:o 141.

Herr P. Blidberg: Om upphäfvande af Kongl. Förordningen den 13 September 1864, angående ränta vid försträckning på viss kort tid utan säkerhet i fast egendom, samt om utfärdande af ny förordning i samma ämne.

Under de sednare åren har en ganska allmän klagan försports öfver svårigheten att mot in-teckning i fast egendom kunna erhålla lån, till och med på kort tid, och en bidragande orsak härtill är utan tvifvel det förbud, som finnes i Kongl. Förordningen af den 13 September 1864, att taga eller låta förskrifva sig större ränta, än sex för hundra om året, då, såsom säkerhet för försträckning på viss tid, ej öfverstigande sex månader, erbjudes pant af i fast egendom in-tecknadt skuldebref. Sedan den tid, då denna förordning trädde i kraft, har räntefoten för försträckningar på kort tid ofta stigit vida högre än 6%. Deraf har blifvit en följd, att in-teckningar i fast egendom, synnerligast på mindre summor, blifvit uppsagda och måst af den in-tecknade fastighetens egare infrias, utan att det sedermera varit möjligt för honom att åter placera den inlösta in-teckningen eller ens kunna begagna densamma såsom hypotek för lån på kort tid, emedan han icke fått förskrifva den högre ränta, som långifvare fordrat. Att detta förhållande utgör